

Заяц Н.В. (Мінск)

Песенная лірыка Генадзя Бураўкіна

Пра феномен так званага філалагічнага пакалення было сказана нямала, тым не менш творчасць прадстаўнікоў гэтай літаратурнай генерацыі застаецца ўдзячным аб'ектам для новых даследаванняў. Пры ўсім падабенстве жыццёвых і пісьменніцкіх біяграфій (абпаленае вайной маленства, вясковае паходжанне, вучоба на філалагічным факультэце) кожны з іх папоўніў айчыннымі літаратурнымі кантэнтам унікальным мастацкім унёскам. Творчая індывідуальнасць разам з літаратурным набыткам асобнага паэта-равесніка стала своеасаблівым брэндам. У прыватнасці, В. Зуёнак заявіў пра сябе як лірык з эпічным светабачаннем, з неардынарным касмаганічным мысленнем, Р. Барадулін увайшоў у гісторыю слоўнага мастацтва смелым эксперыментатарам і віртуозам рыфмы, Г. Бураўкін пры ўсёй шматграннасці яго таленту адметны і вядомы многім найперш у якасці выдатнага паэта-песенніка.

Для Г. Бураўкіна напісанне тэкстаў для песень было не асноўнай спецыялізацыяй, як, напрыклад, для У. Карызны, Л. Пранчака, А. Лягчылава і інш., а толькі адным з творчых прыярытэтаў. Тым не менш у гэтым напрамку паэт працаваў надзвычай плённа: выдаў зборнік песенных вершаў “Табе, Беларусь” (1984), “песні, вершы, жарты” склалі кнігу “Конь незацугляны” (1996). Пра асаблівае стаўленне самога аўтара да падобнай дзейнасці сведчыць той факт, што ўласна песенныя вершы былі ўключаны ім у кнігу выбранага, якая выйшла ў 2009 г. у серыі “Беларускі кнігазбор”. У самой прыродзе яго вершаў, бездакорных у плане інтанацыйнага афармлення, з выразным рытма-меладычным малюнкам, закладзена іх напеўнасць, музыкальнасць. Аднак не толькі і не столькі тэхнічная дасканаласць твораў паслужыла прычынай нязменнай увагі да іх з боку лепшых кампазітараў (Э. Зарыцкага, І. Лучанка, В. Раінчыка, Ю. Семянкі, Э. Ханка і інш.), колькі шчырасць і пранікнёнасць у выяўленні аўтарскага пачуцця, уменне знайсці тыя словы, якія змогуць выклікаць эмацыйны рэзананс у слухача.

Трывала асацыююцца з дзіцячай перадачай і заўсёды цёпла ўспрымаюцца любой аўдыторыяй словы знакамітай “Калыханкі”: “Доўгі дзень, / Цёплы дзень / Адплывае за аблокі. / Сіні цень, / Сонны цень / Адпаўзае ў кут далёкі. / Збеглі зайкі ўсе ў лясы. / Змоўклі птушак галасы. / І буслы ў гняздо схавалі / Свае доўгія насы” [2, с. 390]. У 1983 г. нязвыкла для сябе Г. Бураўкін напісаў гэты твор на ўжо гатовую музыку В. Раінчыка, і падобны вопыт аказаўся ўдалым: некалькі дзесяцігоддзяў “Калыханка” штодзень гучыць у тэлеэфіры і з’яўляецца, напэўна, найбольш вядомай і пазнавальнай беларускай дзіцячай песняй.

На пачатку 1980-х гг. вялікай папулярнасцю карысталася “Завіруха” ў выкананні ВІА “Верасы” (музыка Э. Ханка). Па ўспамінах Г. Бураўкіна, песня нарадзілася так: “Эдуард Ханок, які жыў тады ў Брэсце, ехаў аўтобусам у Мінск. Была зіма, за акном ішоў снег. Эдуард дастаў маю кніжку і

натрапіў на верш “Снежная імпрэсія”. І пакуль даехаў да Мінска, мелодыя была гатова” [1]. Верш-першаснова адрозніваецца ад тэксту песні: “Ты куды мяне клічаш, паслухай? – / На дварэ ні машын ні людзей. / Завіруха мяце, завіруха... / Белы снег, / Белы цень, / Белы дзень. / Я іду за табой, як сляпая, / Патрапляю ў замецены след. / Засыпае нас снег, засыпае. / Белы снег, / Белы след, / Белы свет. / Як паходня, / твой шаль ружавее / І вакол – ні вачэй, ні акон. / На зямлі – я і ты, і завая. / Белы снег, / Белы клён, / Белы сон...” [2, с. 141–142]. У змененым выглядзе (іншы парадак радкоў, паўторы, замена асобных слоў) выдатны лірычны верш нашага паэта, датаваны 1976 г., быў вядомы не толькі беларусам, але і ўсім насельнікам Савецкага Саюза. Гэтая і іншыя кампазіцыі ўключаліся ў зборнікі лепшых песень і выходзілі на пласцінках фірмы “Мелодыя” вялізнымі тыражамі.

Дзякуючы легендарным “Песнярам” саюзную вядомасць набыў яшчэ адзін твор Г. Бураўкіна і Э. Ханка – песня “Конь незацугляны” (1985, аднайменны верш напісаны годам раней). Гэта той выпадак, калі паэт складаў мастацкі тэкст, ведаючы, што ён стане песняй. “Я напісаў яго ў Аксакаўшчыне, – згадвае аўтар, – дзе падлечваўся, і паказаў Ханку. Ён абрадавана ўсклікнуў: «Божа мой! У мяне ж ёсць мелодыя менавіта для гэтага»” [1].

Сапраўдным шэдэўрам справядліва лічыцца плён творчага супрацоўніцтва двух таленавітых майстроў – песня “Жар-птушка” (у друкаванай версіі твор называецца па першым радку – “Колькі б нам за жар-птушкаю ўслед ні ганяцца...”, 1969): “Колькі б нам за жар-птушкаю ўслед ні ганяцца, / Усё роўна прыблудзім назад у сяло, / Дзе ў далёкім юнацтве, / У шчаслівым юнацтве / На цара-жураўля майстравалі сіло. / Ціха сонца за хаты старыя садзіцца. / Пачынаюць рабіны ў дварах ружавець. / У сяброў па садах / Сыта звоняць сініцы. / І крычыць недасяжна ў небе мой журавель. / Мы ідзем па сцяжынках, на якія не вернемся. / Мы ідзем па дзіцячых здзічэлых лясах. / Павуцінка – уверсе. / Павуцінка – у верасе. / Павуцінка – ў маіх валасах...” [2, с. 76]. Традыцыйныя для бураўкінскай лірыкі на тэму вёскі пластычна-зрокавыя, “асязальныя” і “слыхавыя” вобразы, зафіксаваныя ў простых да геніяльнага фразеах, і выдатная музыка зрабілі гэты твор адным з найлепшых у песеннай калекцыі ВІА “Сябры”. У 1990-я гг. ужо ў незалежнай Беларусі вялікі поспех мела “Малітва” (1994), з якой выступала дачка кампазітара С. Ханок: “Мы здалёку ўбачылі свабоду / І яшчэ не вырваліся з пут... / Божа, / Не дабаў майму народу / Пошасці, / Няпраўды / І пакут. / У чужым нялюдскім землятрэсе / Хіба ў нечым мелі мы віну?... / Божа, / Адвядзі ад Беларусі / Зраду, / Вераломства / І вайну. / Смутнаю парою нелюдзімай, / Калі ўсё наўкол ідзе на злом, / Божа, / Захіні маю Радзіму / Мудрасцю, / Спакоем / І цяплом!” [2, с. 235–236].

Патрыятызм – адзін з лейтматываў творчасці паэта – увасобіўся і ў “Песні аб Радзіме” (на верш “Я не ганю землі чужыя...”, 1979). Музыку да яе стварыў былы ўдзельнік “Песняроў” Л. Барткевіч і разам з амерыканскім беларусам Данчыкам запісаў гэтую кампазіцыю ў 1989 г. у Нью-Ёрку: “Я не ганю землі

чужыя, – / Хай іх сонца не абміне. / Толькі дзе б за морам ні жыў я, / Беларусь мая снілася мне. / Так карцела – сляза закіпала, – / Каб да сэрца хаця б здалёк / Прыплывалі жалейка Купалы, / Багдановічаў васілёк... / Гэта ўсё, безумоўна, не нова. / А ці трэба, каб новым было / Поле бацькава, матчына мова / І над хатай буслова жылло? / Хіба душы свае не лечым / Ад бяздомных бяdot і згрызот / Самым простым і самым вечным, / Што пранёс праз вякі народ? / І якія б шляхі ні схаdзіў я, / Кліча полацкая сенажаць... / А калі не спяваць аб Радзіме, / Дык навошта наогул спяваць?” [2, с. 160]. Песня стала своеасаблівым эмігранцкім гімнам, поўным настальгіі і любові да Радзімы.

Побач з патрыятычнай у творчасці Г. Бураўкіна, уключаючы песенную, шырока прадстаўлена тэма кахання. Імгненную папулярнасць у 1983 г. атрымала песня на музыку І. Лучанка “Зачарованая мая”, якая ўвайшла ў альбом “Песняроў” і дала яму назву. Напісаны ў 1970 г. верш называецца па першым радку – “Патухаюць, цямнеюць высі...”: “Патухаюць, цямнеюць высі. / Зоркі ўспыхваюць над сінявой. / Да пляча майго прыхініся / Залатою сваёй галавой. / Чуеш вецер і чуеш вечар? / Чуеш, ціха бярозы рыпяць? / На твае худзенькія плечы / Асыпае звон зарапад. / Гэта я з табой вечарую, / Туманамі цябе чарую. / Васількоў шапатліваю моваю / Зачароўваю, зачароўваю. / Роснай сцежкаю, рэчкай ціхаю / Закалыхваю, закалыхваю...” [2, с. 91]. Песенны набытак Г. Бураўкіна разнастайны ў тэматычных адносінах, аднак, несумненна, дамінуе ў ім тэма кахання да жанчыны і любові да роднага краю. Знаёмыя і любімыя ў народзе песні “Матылі”, “Прыязджайце дадому”, “У прысадах цяністых” і інш. не страчваюць папулярнасці з гадамі.

Лірыка Г. Бураўкіна мае неабмежаваную аўдыторную арыентацыю – ад прадстаўнікоў старэйшага пакалення да дзяцей і моладзі. Папулярнасці сярод маладых сучаснікаў паспрыяла супрацоўніцтва Г. Бураўкіна са спеваком і кампазітарам З. Вайццюшкевічам. Першай іх сумеснай працай стаў альбом “Лірыка” (2007), куды ўвайшло 14 бураўкінскіх тэкстаў, напісаных у розныя перыяды творчасці (“Ці ўспамінала ты мяне”, “Новы год”, “Твая пяшчота”, “Капае дождж”, “Чароўны сон” і інш.). Найбольшую вядомасць атрымала песня “Месяц – жоўтая лодка” (аднайменны верш датуецца 1964 г.): “Месяц – жоўтая лодка – / Плыве між аблокаў. / Пахне мятай / Салодка-салодка, / Далёка-далёка. / У абвялых пракосах / Дрэмле ціша святая. / Твае цёплыя косы / Я няўмелай рукой расплятаю. / І з рамонкамі белымі / Уплятаю ў іх сцежку вузкую. / І лаўлю ашалела / Сухія гарачыя вусны. / І цалую / і шыю / і локці... / А ва ўсім вінаваты / Месяц – жоўтая лодка – / Ды салодкая мята” [2, с. 50]. У музычным альбоме, такім чынам, актуалізуецца і набывае новае жыццё даўні паэтычны набытак пісьменніка.

Песні на словы Г. Бураўкіна выступаюць лепшымі ўзорамі сучаснай беларускай культуры, у тым ліку і масавай. Так, у 2013 г. З. Вайццюшкевіч выпусціў альбом беларускага турэмнага шансону “Варанок”, пераважную большасць тэкстаў для якога (12 з 13-і) напісаў шаноўны паэт. Цікава, што

Г. Бураўкін – не проста аўтар стылізаваных пад турэмныя тэкстаў (“Варанок”, “Зноў на волі вясна”, “Бадзятгі” і інш.), але і ініцыятар стварэння падобнага праекта. У беларускіх рэаліях традыцыйныя жанры масавай культуры не з’яўляюцца масавымі ў прамым сэнсе, паколькі з прычыны спецыфічнай моўнай сітуацыі раўсюджваюцца ў даволі вузкім коле слухачоў, пераважна добра адукаваных, і ўспрымаюцца хутчэй як гульня інтэлектуалаў “у народ”, чым як уласна “блатныя” песні. Пацвярджэннем гэтаму можна лічыць і тое, што выканаўца стварае сабе “легенду”, пераўвасабляючыся ў вымышленага персанажа – былога зняволенага Хведара Шчавеля. Высокім мастацкім узроўнем і прафесійнасцю тэкстаў, заяўленых як фальклор зняволеных, таксама выяўляецца ўмоўнасць сітуацыі і падкрэсліваецца ролевая зададзенасць літаратурна-музычнага прадукта.

“Шансон” Г. Бураўкіна на музыку З. Вайцюшкевіча вельмі лірычны, а словы песень выдаюць у аўтары інтэлігентнага і тактоўнага чалавека. Асабліва душэўнай атрымалася кампазіцыя “Дачакайся, матуля” (удзел у яе запісе прыняў папулярны рэпер Вінсэнт): “Калі шчасце атуліць, / Ці заціхну ў журбе, / Я заўсёды, матуля, / Успамінаю цябе. / І нясу, як закліцце, / Перад Богам віну, / Што цябе, мая маці, / Я пакінуў адну. / Ты мне родная самая / Па душы, па крыві. / Ты жыві, мая мама, / Доўга. Доўга жыві” [3]. Узнікненне беларускіх “турэмных” твораў абумоўлена жаданнем Г. Бураўкіна (як і ўсіх паэтаў ад часоў Ф. Багушэвіча) папулярываць і прапагандаваць роднае слова. Гэтую місію, дзякуючы свайму таленту, мастак выконваў вельмі эфектыўна і вынікова.

У інтэрв’ю 2011 г. Г. Бураўкін падзяліўся развагамі пра ўласную песенную творчасць: “Я шчаслівы чалавек, бо на мае вершы сапраўды напісана нямала песень, у тым ліку песень – “доўгажыхароў”. <...> Для таго, каб песня мела поспех, трэба тры складнікі: кампазітар, паэт і выканаўца” [1]. Думаецца, выдатныя вершы Г. Бураўкіна ў многім з’явіліся перадумовай, галоўным складнікам і гарантам поспеху твораў, якія ўвайшлі ў залаты фонд айчыннага музычна-песеннага мастацтва.

Літаратура

1. Бураўкін, Г. “Век адведзены мне я пражыў не дарма”: гутарка Зм. Вераса з Г. Бураўкіным / Г. Бураўкін // Дзеяслоў. – 2011. – № 53 [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <http://dziejaslou.by/old/www.dziejaslou.by/inter/dzeja/dzeja.nsf/htmlpage/bur5302ec.html?OpenDocument>.

2. Бураўкін, Г. Выбраныя творы / Г. Бураўкін. – Мінск : Кнігазбор, 2009. – 536 с.

3. Сьпеў трох пакаленняў беларусаў // Tuzin.fm [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу : <http://tuzin.fm/performer/mp3/498/dacakajsia-matula.html>. – Дата доступу : 12.06.2014.